

College van gedeputeerde staten van Flevoland
Postbus 55, 8200 AB Lelystad
p/a info@flevoland.nl

Zienswijze 'Ontwerp Programma Landschap van de Toekomst'

Almere, 12 mei 2021

Geacht college,

Het Zuiderzeeproject wordt in Nederland en ook in Flevoland beleefd als de voltooiing van de eeuwenoude strijd tegen het water. De werkelijke waarde is, nadat de Nederlanders eeuwenlang hun landschap hebben aangetast en beschadigd, de winning van nieuw en gemeenschappelijk land. Een unieke aanwinst en een uniek gegeven, voor het eerst, en waarschijnlijk voor het laatst, in onze nationale geschiedenis.

Het ontwerp van het Flevolandse landschap is volwaardig, het is geen ingenieurswerk en het is ook geen casco. In 2010 kwam de Noordoostpolder op de 'Voorlopige Lijst Unesco Werelderfgoed Koninkrijk der Nederlanden 2010'. Helaas heeft deze polder van haar eigen inwoners die erkenning niet gekregen. De volgende polder, Oostelijk Flevoland, wijkt af van de Noordoostpolder, omdat het de grote maatschappelijke veranderingen na de Tweede Wereldoorlog in zich heeft opgenomen. Die veranderingen hebben geen betrekking op economische ontwikkelingen, wel op het menselijke karakter van het bestaan, zoals bijvoorbeeld de vrije zaterdag, de mogelijkheid om te gaan recreëren en het bestrijden van woningnood. Zuidelijk Flevoland gaat verder met wat in Oostelijk Flevoland is begonnen. Lelystad en Almere zijn hierin exemplarisch. Het landschap, waarin deze steden worden gebouwd, draagt bij aan de zin van het bestaan van de inwoners. De roep die al vroeg in de Wieringermeer klonk, om ook 'natuurschoon' en 'ontspanning' in het nieuwe land te brengen, is uiteindelijk ten volle uitgevoerd.

De ziel van dit landschap en de mate waarin het voor zichzelf spreekt, is een van de peilers van een gelukkig en gezond Flevoland.

Het landschapsplan van de provincie begint met een manifest. Dat wijkt af van wat hierboven wordt betoogd: "Het structurerende casco is steeds in beweging en geeft grip bij huidige en toekomstige opgaven en transities." In het daaropvolgende voorwoord staan de consequenties hiervan en is te lezen wat we in het landschap gaan bouwen: "Duurzame energie, woningbouw, moderne vormen van landbouw en de ontwikkeling van nieuwe datacenters."

De vraag doemt daarmee op of het nog zin heeft het plan verder te lezen, als je vindt dat het Flevolandse landschap eigenwaarde heeft.

We beperken ons tot enkele algemene opmerkingen.

Een belangrijk punt van kritiek op het landschapsplan is de vrijblijvend; bescherming van wat waardevol is en mogelijk wordt bedreigd, is niet aan de orde.

Zo schrijft het plan, op zich heel lovenswaardig: "Wees zuinig op de Knardijk als DNA van de polder. Behoud de dijk als een obstakelvrije, gave structuur. Een landschappelijke zone die aan beide zijden land zichtbaar maakt, met ruimte voor biodiversiteit in de taluds. Maak de dijk toegankelijk als cultuurhistorisch object." Echte bescherming is beter dan zuinigheid. In de Regionale Energie Strategie wordt de Knardijk als nutteloos beschreven en moet deze dijk vanzelfsprekend bedekt worden met zonnepanelen. De Knardijk is gemeentegrens overschrijdend. De provincie zou moeten gaan onderzoeken of de Knardijk een provinciaal en groen monument kan worden.

De bescherming van een ander belangrijk element in het landschap, het landschappelijke karakter van de A6, ontbreekt. Het wordt niet eens genoemd. De A6 heeft een eigen, uniek Landschapsplan dat is uitgevoerd bij de aanleg van de weg en dat leidraad is bij het onderhoud van het groen langs de weg. De snelweg is het enige fysieke element dat geheel Flevoland verbindt maar het karakter wordt voortdurend aangevallen om zichtlocaties te creëren. De gemeente Lelystad heeft voor dat doel een flink perceel bomen verwijderd.

Een ander punt van kritiek is de geloofwaardigheid van het plan. Wat het werkelijke landschapsbeleid is, blijkt bij het datacentrum in Zeewolde. Inmiddels is er een MER, waar de provincie Flevoland medeverantwoordelijk voor is. Het datacentrum wordt als negatief beoordeeld voor onder meer het landschap. De keuze voor Zeewolde als locatie wordt niet gemotiveerd. Waarom afwijken van het regeringsbeleid? Waarom moeten deze, weer grotere en nog lelijkere dozen in een open landschap? Waar elke Flevolander moet meedoen en meebetalen aan de energietransitie geldt dat niet voor dit datacentrum. Het wordt toegestaan dat deze energieslurper niets aan eigen energieopwekking doet. In plaats daarvan wordt weggekeken, naar het landschap, want dat biedt makkelijke oplossingen en goedkope grond voor zonneparken.

Aan het begin van deze zienswijze gaven we aan het niet eens te zijn met de opvatting dat het Flevolandse landschap onvolwaardig is en dat er aan gesleuteld moet worden. Zo vrezen we voor de hoogopgaande lijnen in het landschap. Ze staan te boek als monocultuur en de huidige mode is dat dat niet kan.

Voor het kunnen begrijpen van het volwaardige karakter van het landschap missen we in de literatuurlijst een groot aantal titels zoals het

standaardwerk van André Geurts, de biografieën van Jan Bijhouwer, Teun Koolhaas en Alle Hosper, de vele studies van Kees Hund het onderzoek van Jan Wouter Bruggenkamp en publicaties van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders. Ze zijn essentieel om te begrijpen wat het Flevolandse landschap al is en welke belangrijke bijdrage Flevoland heeft geleverd aan het Nederlandse landschap en de Nederlandse landschapsarchitectuur.

Onze conclusie is dat we vrezen voor het terugvallen in een oude, Nederlandse gewoonte: het Flevolandse landschap zal stukje bij beetje worden aangetast.

Apart bereikt u via Pier Bosch een zienswijze van de Heemschut-werkgroep 'Post 65 architectuur, landschap en stedenbouw 1965-2000'. Heemschut Flevoland onderschrijft deze zienswijze.

B.D. te Raa
Secretaris Heemschut Flevoland

Heemschut Flevoland is een provinciale commissie van Erfgoedvereniging Heemschut
p/a Kwartaatstraat 13, 1335 KD Almere flevoland@heemschut.nl